

De drieteenstrandloper

Vrijwel het hele jaar zie je deze grijswitte bolletjes op het strand driftig heen en weer dribbelen langs de waterlijn, op zoek naar voedsel. In juni en juli trekken ze naar Groenland of Siberië om te broeden, maar in augustus zijn ze alweer terug. Het gaat in ons land goed met deze wereldreizigers: sinds 1985 is hun aantal verzesvoudigd.

Feiten en cijfers over de drieteenstrandloper

Wetenschappelijke naam
Calidris alba ('alba' betekent 'wit')

Engelse naam
Sanderling

Lengte
20-21 cm, iets groter dan een bontbekplevier

Spanwijdte
36-39 cm, vergelijkbaar met de merel

Gewicht
50-60 gram, even zwaar als een tennisbal

Levensduur
circa 7 jaar

Zang
Schelle, korte en hoge roep ('twik-twik') als ze in groepjes opvliegen. Tijdens de baltsvlucht een hese, snorrende 'zang'.

Voorkomen
Deze aan zout water gebonden strandloper is een bekende doortrekker en wintergast op de Noordzeestranden en op zandige wadplaten in de Wadden en de zoute delta.

Broedparen
geen

Winteraantallen (2016-2021)
13.000-21.800

Doortrekkers mei (2016-2021)
22.200-38.700

Portret van een topatleet ter grootte van een tennisbal

Henk Leenaers

Deze kleine strandlopertjes danken hun naam aan het ontbreken van een achterteen. Maar ondanks deze ‘handicap’ maken ze langs de waterlijn erg veel kilometers. Voor de golven uit rennen ze achter kleine garnaltjes aan, die ze met hun korte zwarte snavel handig naar binnen werken. Tijdens hun verblijf in Nederland bouwen ze een flinke vetvoorraad op, zodat ze tijdens de lange reis naar hun broedgebied niet verhongeren.

Prestatie van formaat

Als auteur van deze reeks vogelportretten ben ik onbedoeld ook de bringer van veel slecht nieuws. Want het gaat niet best met de vogels in Nederland. Dichtbevolkt en volgebouwd als ons land is, moet je er goed zoeken naar een laatste restje ongerepte natuur. Als het een soort al lukt te overleven op zo’n laatste, kleine, groene postzegel, dan wil dat nog niet zeggen dat hij zeker is van een florissante toekomst. Want wordt hij niet in zijn bestaan bedreigd door roofvogels of vossen (die op steeds meer plekken vrij spel krijgen), dan zijn er altijd nog enkele andere, snel oprukkende gevaren die hij het hoofd moet zien te bieden (zoals intensieve landbouw, verstedelijking, milieuvervuiling en klimaatverandering). Gelukkig zijn

er ook soorten die - ondanks alle kommer en kwel - tóch vooruitgaan, waaronder de drieteenstrandloper. Met een verzesvoudiging in 30 jaar tijd (1985-2015), leverde dit kleine witte succesnummer een prestatie van formaat.

Strandrecreatie en zandsuppleties

Vanzelfsprekend is dat zeker niet. Want het gaat niet best met grote delen van zijn leefgebied: het Noordzeestrand. Storingen gevoelig als ze zijn, hebben drieteenstrandlopers namelijk flink te lijden onder de toenemende strandrecreatie. Lopen er binnen een straal van honderd meter mensen en (vooral) loslopende honden op het strand, dan hebben deze kleine dribbelaars minder tijd om rustig te foerageren. Elke keer dat ze moeten opvliegen, kost dat ze namelijk energie. En die energie kunnen ze beter opsparen voor de volgende trektocht. Ook de regelmatig door Rijkswaterstaat uitgevoerde zandsuppleties, die nodig zijn om weggeslagen stukken strand weer op te hogen, verkleinen de mogelijkheden om op te vetten voor de grote reis. Veel bodembeestjes waar de drieteen van leeft, leggen namelijk het loodje als ze bedolven raken onder een dikke laag opgespoeten zand. Naast garnaltjes zijn dat o.a.

gemshorenwormen, strandvlooien, kleine kreeftachtigen en insecten. Uit onderzoek blijkt dat drieteenstrandlopers zo’n strand na het opspuiten minstens één jaar mijden. Tel je alle zandsuppleties bij elkaar

Foerageren | Bert Geelmuijden

op, dan is de bittere conclusie dat 2-5% van al het beschikbare voedsel tijdelijk niet toegankelijk is.

Strandlopers of wadlopers?

De toename van het aantal drietenen vindt dan ook niet plaats op de stranden langs de Noordzee, maar op de wadplaten in de Waddenzee en de Zeeuwse Delta. Dat geldt ook voor de wormenetende watervogels, om dezelfde reden: in deze gebieden neemt de biomassa van wormachtigen al tientallen jaren toe. Ook al weten wetenschappers niet precies hoe dit komt, ze hebben wel enkele vermoedens. Zo is er in de Waddenzee sprake van verzanding, die op zijn beurt weer wordt veroorzaakt door de bodemberoerende visserij en het verdwijnen van mosselbanken. Ook neemt de hoeveelheid voedsel hier toe en - omdat het klimaat verandert - zijn de condities voor wormen er steeds gunstiger. O, wat een ironie: zelfs als er iets goed gaat met de natuur komt dit door negatieve invloeden van de mens. Maar hoe het ook zij, onderzoekers zijn het erover eens dat

Foerageren met kleine kreeftachtige | René de Waal

de draagkracht voor drieteenstrandlopers in de Nederlandse wadden is toegenomen. En mocht deze ontwikkeling doorzetten, dan kunnen we binnenkort misschien spreken over drieteenwadlopers?

Wegrestaurant

Genoeg over hoe drieteenstrandlopers opvetten, verder met het waarom. Drieteenstrandlopers zijn namelijk langeafstandsreizigers, met een voorkeur voor drie routes of fly-zones. De kortste is 3700 kilometer, de langste maar liefst 22.000 - ruim een half rondje om de aarde. Volgens ornithologen hebben drieteenstrandlopers niet alleen de langste, maar ook de smalste habitat van de wereld: een strookje strand van noord naar zuid langs alle continenten. Alle drieteenstrandlopers broeden namelijk in het hoge noorden. Maar als het daar te koud wordt en de voedselbeschikbaarheid afneemt, trekken ze tijdelijk naar warmere oorden. Dat gebeurt via verschillende routes. De drietenen uit arctisch Rusland vliegen via de oostkust van China naar Australië of Nieuw-Zeeland; die uit Noord-Canada vliegen via de kust van Zuid-Amerika naar het zuidelijkste puntje van Argentinië. De vogels die in ons land overwinteren komen uit Groenland of Siberië. Ze blijven niet allemaal in Nederland trouwens; een deel van dezelfde populatie vliegt door naar West- of Zuid-Afrika. Voor deze vogels is Nederland, net als voor de rosse grutto, een tussenstop waar ze hun vetvoorraden aanvullen. Je zou de Wadden dus ook kunnen zien als een wegrestaurant, waar trekkers (net als truckers) even stoppen om bij te tanken.

Migratiedrang

Gemiddeld weegt een drieteenstrandloper 50-60 gram, evenveel als een tennisbal. Maar om tijdens de trek enkele weken non-stop te kunnen vliegen, moeten ze eerst in gewicht verdubbelen. Lukt dat niet, bijvoorbeeld omdat er te weinig voedsel is of omdat ze tijdens het foerageren worden gestoord, dan is hun vetvoorraad te klein. Onderweg zullen ze dan eerst hun spieren en vervolgens hun organen opeten - met fatale afloop: een laatste plons in zee. Waarom ze zover gaan, vroeg iemand ooit aan Arjan Dwarshuis, wereldkampioen vogels tellen en presenter van de Vogelspotcast. Ze kunnen er toch ook voor kiezen om even te stoppen met vliegen? Het verrassende antwoord: bij trekvogels is de drang om te migreren sterker dan de drang om te overleven. En die drang verandert ook niet meer tijdens een vogelleven. Jonge drieteenstrandlopers die - nog maar enkele maanden oud - voor het eerst een trektocht maken, kiezen de rest van hun leven elk jaar opnieuw dezelfde bestemming. Het is nog onduidelijk hoe ze die keuze maken. Zit de bestemming in hun genen of kregen ze aanwijzingen van hun ouders? Dat laatste is niet waarschijnlijk, want jonge drietenen vliegen op eigen houtje en vertrekken enkele weken later dan hun ouders.

Kosten en baten

Waarom de ene drieteen Nederland als bestemming kiest en de andere kiest voor West- of Zuid-Afrika, is ook al zo'n raadsel. Lang dachten ornithologen dat er tegenover de hogere kosten voor een

Migrendere drieteenstranlopers | Hans van Zummeren

langere trektocht (korter broedseizoen, groter energieverbruik) ook grotere baten staan, zoals meer voedsel of grotere overlevingskansen. Maar uit Nijmeegs onderzoek blijkt dat die vlieger helemaal niet op gaat. Zeven jaar lang volgde dr. Jeroen Reneerkens duizenden geringde vogels en bracht hij in kaart hoe groot de overleving is van individuele vogels en op welk moment ze starten met de trek. Drieteenstrandlopers die in West-Afrika overwinteren, blijken slechter te preste-

ren dan soortgenoten die kiezen voor een verblijf in Europa of Zuid-Afrika. De onderzoekers vermoeden dat dit komt doordat er in West-Afrika minder voedsel is, of voedsel van mindere kwaliteit. Daardoor raakt de tank van de daar overwinterende vogels eerder leeg of moeten ze een extra tussenstop maken, wat leidt tot vertraging en een korter broedseizoen. Vogels die overwinteren in Namibië, daarentegen, vliegen in één ruk de 6000 kilometer over Afrika, zonder

dat dit effect heeft op hun overleving en de timing van het broeden. Ook al is het verder vliegen, overwinteren in Zuid-Afrika is dus veel gunstiger dan overwinteren in West-Afrika. Naast de drang om te migreren, zo mag je concluderen, heeft de drieteenstrandloper vooral te lijden onder zijn eigen conservatisme: elk jaar dezelfde vakantiebestemming. Zou deze soort, net als de Nederlandse politiek, niet geholpen zijn met een vleugje progressiviteit?